

BILANCES POSTEŅU NOVĒRTĒŠANAS UN ATZĪŠANAS METODES FINANŠU GRĀMATVEDĪBĀ UN TO IETEKME UZ LIKVIDITĀTES RĀDĪTĀJIEM

METHODS OF BALANCE SHEET ITEMS EVALUATION AND RECOGNITION IN FINANCIAL ACCOUNTING AND THEIR IMPACT ON LIQUIDITY INDICATORS

Iveta MIETULE

Dr.oec., asoc. profesore,
Rēzeknes Augstskola, Ekonomikas fakultāte
Rēzekne, Latvija
E-pasts: mietule@inbox.lv

Rita LIEPIŅA

Dr.oec., profesore,
Rēzeknes Augstskola, Ekonomikas fakultāte
Rēzekne, Latvija
E-pasts: sidari@inbox.lv

Abstract. *Displaying and evaluation methods of the accounting information in the financial reports influence greatly the authenticity, indicator evaluation and making decisions of the economic nature. In the article the evaluation methods of separate balance items, their influence on the indicators of the companies' liquidity are interpreted, the problems of the balance item classification in the financial reports are updated. The authors believe that when investigating a specific financial indicator (for example, liquidity) it is important to analyse and evaluate both the methodology of data acquisition in accounting and to evaluate the methods of recognition of these elements in financial reports.*

Keywords: *liquidity, accountancy, evaluation methods, balance item, liquidity indicators.*

Ievads

Bilances posteņu novērtēšanas metodes un grāmatvedības informācijas atklāšana finanšu pārskatos atstāj būtisku ietekmi uz finanšu pārskatu patiesumu, rādītāju novērtējumu un saimnieciska rakstura lēmumu pieņemšanu. Latvijas grāmatvedības uzskaites sistēma tiek tuvināta ES grāmatvedības uzskaites principiem, tāpat Latvijā tiek izstrādāti savi nacionālie grāmatvedības standarti, kas atklāj finanšu pārskatos uzrādāmās informācijas pamatnostādnes. Grāmatvedības uzskaitē kā ekonomikas apakšnozare lielākoties fokusējas uz ilgtermiņa ieguldījumu un apgrozāmo līdzekļu uzskaites īpatnībām, šīs informācijas patiesumu un izmantošanu finanšu analīzē. Bilances posteņi, kas ietekmē uzņēmumu likviditātes rādītājus, ir ievērojami, par ko liecina Latvijas CSB dati. Piemēram, Latvijas

uzņēmumu apgrozāmo līdzekļu īpatsvars bilancēs 2009. gadā sastādīja 37 % un īstermiņa saistību īpatsvars – 36 %. (12.) Atsevišķu bilances posteņu patiesa, savlaicīga un pilnīga atspoguļošana finanšu grāmatvedībā nodrošina katra uzņēmuma finanšu rādītāju un vispārējo valsts statistikas rādītāju objektivitāti, kas, savukārt, ir indikatori ekonomiskās attīstības tendencēm un nākotnes prognozēm.

Pētījuma mērķis – analizēt un izvērtēt atsevišķu bilances posteņu novērtēšanas un atzīšanas metodes, to ietekmi uz komercsabiedrību likviditātes rādītājiem, aktualizēt Latvijas komercsabiedrību likviditātes rādītāju izmaiņu tendences, izstrādāt ieteikumus likviditātes rādītāju noteikšanas pilnveidošanai.

Pētījumā izmantotas vispārpieņemtās ekonomiskās un statistiskās analīzes metodes, loģiski – konstruktīvā metode, kvalitatīvās pētīšanas metodes: monogrāfiskā metode, nozares literatūras, zinātnisko publikāciju un likumdošanas aktu kontentanalīze un speciālo gadījumu pētījuma metode; kvantitatīvās pētīšanas metodes: ekonomiskās statistikas metodes, t.sk., dinamikas rindu analīze, datu grafiskās attēlošanas un analīzes metodes, izmantojot Microsoft Excel programmu.

1. Bilances posteņu novērtēšanas un informācijas atklāšanas metodoloģiskais pamatojums

Finanšu pārskati ir uzņēmuma finansiālā stāvokļa un finanšu darbības rezultātu strukturēts attēlojums. Vispārēja rakstura finanšu pārskatu mērķis ir sniegt tādu informāciju par uzņēmuma finansiālo stāvokli, finanšu darbības rezultātiem un naudas plūsmām, kura ir noderīga plašam lietotāju lokam saimniecisko lēmumu pieņemšanā. Finanšu pārskati parāda vadībai uzticēto līdzekļu pārvaldīšanas rezultātus. Lai sasniegtu šo mērķi, finanšu pārskati sniedz informāciju par uzņēmuma

- aktīviem;
- saistībām;
- pašu kapitālu;
- ienākumiem un izdevumiem, ieskaitot guvumus un zaudējumus;
- citām izmaiņām pašu kapitālā;
- naudas plūsmām.

1. Starptautiskā grāmatvedības standarta „Finanšu pārskatu sniegšana” mērķis ir noteikt vispārēja rakstura finanšu pārskatu sniegšanas principus, lai nodrošinātu salīdzināmību ar uzņēmuma iepriekšējo periodu finanšu pārskatiem un citu uzņēmumu finanšu pārskatiem. Lai sasniegtu šo mērķi, šajā standartā izklāstītas vispārējās prasības finanšu pārskatu sniegšanai, pamatnostādnes par to struktūru un minimālās prasības attiecībā uz finanšu pārskatu saturu. Konkrētu darījumu un citu notikumu

atzišana, novērtēšana un informācijas atklāšana ir aprakstīta citos standartos un interpretācijās (4.). Starptautiskajos finanšu pārskatu standartos un Latvijas finanšu pārskatu reglamentējošos likumdošanas aktos (LR „Gada pārskatu likums”, Latvijas grāmatvedības standarti) (1.,5.) ir noteiktas atšķirīgas normas, kas nosaka finanšu pārskatu struktūru, informācijas atklāšanas un novērtēšanas metožu izmantošanu. Piemēram, saskaņā ar 1. Starptautisko grāmatvedības standartu, bilancē saistības pret personālu, kas izriet no darba attiecībām, tiek atspoguļotas īstermiņa saistību sastāvā. Standarts nedod tiešu norādi par šo saistību obligātu uzrādīšanu kā atsevišķu posteni. Saskaņā ar Starptautisko grāmatvedības standartu pamatnostādņem saistības ir uzņēmuma pienākums, kas šobrīd ir spēkā un ko radījuši pagātnes notikumi, un ir sagaidāms, ka, izpildot šo pienākumu, uzņēmums zaudēs ekonomiskos labumus. Dažas saistības var novērtēt tikai veicot aplēses, tāpēc atsevišķos gadījumos šīs saistības uzskata par uzkrājumiem. Dažās valstīs šādus uzkrājumus neuzskata par saistībām, jo valsts normatīvie akti saistību jēdzienu definē tik šauri, ka tas ietver tikai summas, ko var noteikt, neveicot novērtējumu. Kā piemēru var minēt atšķirīgu pieeju Latvijas un Lietuvas finanšu grāmatvedībā, uzrādot bilancē summas, kas paredzētas darbinieku uzkrāto atvaļinājumu apmaksai. Lietuvā uzkrātās izmaksas darbinieku neizmantojamiem atvaļinājumiem tiek uzrādītas saistību sastāvā, savukārt, Latvijā vairākums uzņēmumu iepriekšējos gados šīs izmaksas uzrādīja uzkrājumu sastāvā (10.,36.).

Interpretējot saistību un uzkrājumu jēdzienus likviditātes rādītāju kontekstā, jāakcentē, ka, aprēķinot likviditātes rādītājus, apgrozāmie līdzekļi un to elementi tiek attiecināti pret saistībām, neņemot vērā uzkrājumu apmērus bilances pasīvā. Visa veida nākotnes izmaksu atspoguļošana saistību nevis uzkrājumu sastāvā ir pozitīvi vērtējama no finanšu analīzes viedokļa, jo saistības tiek uzrādītas ievērojot patiesa un skaidra priekšstata, kā arī piesardzības principu. Līdz ar to visa veida finanšu analīzes rādītāji (maksātspējas, likviditātes u.c.) ir relatīvi patiesāki. Latvijas likumdošanā atšķirībā no Starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem nav definēts jēdziens “uzkrātās saistības”. Tas zināmā mērā sekmē atsevišķu atlikto maksājumu summu uzrādīšanu uzkrājumu sastāvā nevis uzkrāto saistību postenī.

Autori uzskata, ka noteikta finanšu rādītāja (piemēram, likviditātes) izpētē ir svarīgi analizēt un novērtēt gan datu ieguves metodoloģiju grāmatvedībā, gan arī novērtēt šo elementu atzišanas metodes finanšu pārskatos. Novērtēšana ir process, kura ietvaros nosaka summu naudas izteiksmē, kādā finanšu pārskatu elementi ir jāatzīst un jāuzskaita grāmatvedības bilancē un vēlāk jāatzīst finanšu pārskatā. Autoru izvēlētais pētījuma objekts – likviditātes rādītāji finanšu grāmatvedībā - pamatojas uz plašu datu ieguves metodoloģiju (izejas datu aprēķināšanas un/vai aplēses

metodēm), atzišanas metodēm finanšu pārskatos, kas zināmā mērā ir atkarīgas no grāmatvedības vispārējiem principiem, un šo izmaksu uzrādīšanas principiem finanšu pārskatos.

1. tabula

**Likviditātes rādītāju elementu interpretācija finanšu grāmatvedību
reglamentējošajos normatīvajos aktos**

(autoru sastādīts pēc 1., 4., 5. avota)

Rādītājs	Elementi/ Komponentes	Elementu interpretācija finanšu grāmatvedības normatīvajos aktos
Kopējās likviditātes rādītājs	Apgrozāmie lidzekļi	Aktīvu klasificē kā apgrozāmo līdzekli šādos gadījumos: - to paredz realizēt vai patērēt uzņēmuma pamatdarbības cikla ietvaros; - to tur galvenokārt tirdzniecības nolūkiem vai īslaicīgi un ja to paredz realizēt 12 mēnešos pēc bilances datuma; - tā ir nauda vai tās ekvivalents, kam ir neierobežotas lietošanas iespējas.
	Īstermiņa saistības	Īstermiņa kreditoru posteņos ietver summas, kuras nomaksājamas tuvāko 12 mēnešu laikā pēc pārskata gada beigām, un citas saistības, kas rodas uzņēmuma parastajā darbības ciklā
Tekošās likviditātes rādītājs tiek noteikts, apgrozāmajos līdzekļos neieskaitot krājumus:		
Tekošās likviditātes rādītājs	Apgrozāmie līdzekļi - Krājumi	Krājumu atlikumus novērtē atbilstoši iegādes vai ražošanas pašizmaksai vai zemākajām tirgus cenām bilances datumā atkarībā no tā, kurš no šiem rādītājiem ir zemāks. Īpašos gadījumos - ja krājumu vienības ir bojātas, daļēji vai pilnīgi novecojušas vai nozīmīgi palielinās to ražošanas pabeigšanas vai pārdošanas izmaksas - attiecīgās krājumu vienības novērtē atbilstoši neto pārdošanas vērtībai.
Absolūtās likviditātes rādītājs tiek noteikts, apgrozāmajos līdzekļos ieskaitot tikai naudu, tās ekvivalentus un īstermiņa vērtspapīrus:		
Absolūtās likviditātes rādītājs	Nauda + Vērtspapīri	Nauda ir skaidrā nauda un pieprasījuma noguldījumi. Naudas ekvivalenti ir augsti likvidi īstermiņa ieguldījumi, kurus īsā laika periodā var pārvērst naudā un pastāv maza iespēja, ka to vērtība būtiski mainīsies. Lai ieguldījumu varētu uzskatīt par naudas ekvivalentu, tam jābūt ātri pārvēršamam naudā, un riskam, ka ieguldījuma vērtība mainīsies, jābūt nelielam. Par naudas ekvivalentiem var tikt uzskatīti, piemēram, termiņa noguldījumi vai aizdevumi. Ieguldījumus akcijās nedrīkst uzskatīt par naudas ekvivalentiem, izņemot ieguldījumus noteikta termiņa priekšrocību akcijās, ja, skaitot no iegādes dienas, to atpiršanas termiņš nepārsniedz 3 mēnešus. Vērtspapīrus klasificē kā apgrozāmos līdzekļus, ja tos paredz realizēt 12 mēnešos pēc bilances datuma.

Atsevišķu bilances elementu klasifikācijas kritēriji ir katra uzņēmuma alternatīvās izvēles jautājums, tomēr, lai nodrošinātu finanšu grāmatvedības sniegtās informācijas salīdzināmību un konsekveni, katram uzņēmumam saskaņā ar MK Nr. 585. Noteikumiem par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju 41. p. ir jānosaka ilgtermiņa ieguldījumu, apgrozāmo līdzekļu, saistību un pašu kapitāla instrumentu klasifikācijas kritēriji (2.). Līdz ar to uzņēmumiem ir jānodrošina pietiekama objektivitāte un konsekvence šo kritēriju noteikšanā, jo tas atstāj būtisku ietekmi ne tikai uz vispārējo finanšu pārskatos sniegto informāciju, bet arī uz finanšu analizē piemērojamo rādītāju elementu sastāvu un apmēru.

2. Likviditātes rādītāju teorētiskās nostādnes un tendences Latvijas privātajā sektorā

Likviditāte (angļu val. liquidity < latīņu val. liquidus – šķidr, plūstošs):

- 1) iespēja ātri realizēt preces, pārdot citas materiālas vērtības par skaidru naudu;
- 2) kompāniju, banku spēja laikus nodrošināt savu saistību izpildi (11., 158.).

Likviditātes rādītāji (angļu val. liquidity ratios) ir finanšu koeficienti, kas raksturo kompānijas maksāspēju īstermiņa periodā, tās spēju izturēt ātri notiekošās izmaiņas tirgus konjunktūrā un biznesa vidē. Likviditātes rādītājus parasti aprēķina, pamatojoties uz kompānijas bilances datiem. Izplatītākie koeficienti ir: kārtējās likviditātes koeficients; ātrās likviditātes koeficients; tīrais darba kapitāls. Visi šie rādītāji balstās uz dažādu kategoriju kārtējo aktīvu un kārtējo saistību attiecību analīzi. Lielākas koeficientu vērtības norāda uz augstāku firmas kārtējo maksāspēju (11., 159.).

Likviditāte: 1. uzņēmuma spēja laikus un pilnā apmērā segt savas īstermiņa saistības. Šī spēja ir atkarīga no attiecības starp uzņēmuma rīcībā esošiem maksāšanas līdzekļiem un finansiālajām saistībām; 2. Iespēja izmantot aktīvus kā maksāšanas līdzekli vai salīdzinoši ātri un bez grūtībām tos pārdot par skaidru naudu; aktīvu spēja saglabāt nemainīgu savu nominālo vērtību (6., 216.).

Likviditātes koeficients (angļu val. liquidity ratios) – koeficients, kurš palīdz noteikt uzņēmēj sabiedrības spēju samaksāt kreditoriem parādu. Īstermiņa likviditātes koeficients (angļu val. current liquidity ratio) parāda uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu un uzņēmuma īstermiņa saistību proporciju. To aprēķina, apgrozāmo līdzekļu kopsummu dalot ar īstermiņa saistību kopsummu. Kritiskā novērtējuma likviditātes koeficients (angļu val. acid test ratio) – koeficients, kuru aprēķina, apgrozāmo līdzekļu kopsummu, no kuras ir atskaitīta krājumu kopsumma, dalot ar īstermiņa saistību kopsummu. (6., 216.).

Likviditāte – uzņēmuma aktīvu mobilitāte, kas rada tam iespēju pārdot tirgum paredzētos likvidus un precīzi un savlaicīgi pildīt visas īstermiņa parādsaistības. Likviditātes pakāpi rāda likviditātes koeficients, ko aprēķina, attiecinot uzņēmuma apgrozāmos līdzekļus pret īstermiņa parādsaistību summu. Ja likviditātes koeficients ir lielāks par 1, uzņēmuma likviditātes pakāpe uzskatāma par labu (7., 274.).

Likviditātes koeficients – rādītāji uzņēmuma likviditātes raksturošanai. Likviditātes kopējais koeficients – aprēķina, attiecinot apgrozāmo līdzekļu summu pret īstermiņa saistībām. Likviditātes starpseguma koeficients – aprēķina, attiecinot apgrozāmo līdzekļu summu, no kuras atskaitīti krājumi, pret īstermiņa saistībām. Absolūtās likviditātes koeficients – naudas līdzekļu un īstermiņa vērtspapīru attiecība pret īstermiņa saistībām. (8., 116.).

Kopumā var secināt, ka likviditātes definējums būtiski neatšķiras dažādos avotos, un pamatā, šis rādītājs raksturo uzņēmumu spēju segt savas īstermiņa saistības.

Kopumā likviditātes rādītāji ir vieni no elementārākajiem un vienlaicīgi būtiskākajiem komercsabiedrības finanšu stāvokli raksturojošiem rādītājiem, kuru noteikšanai tiek izmantota finanšu pārskata pamatsastāvdaļa – bilance, līdz ar to jāatzīmē, ka šo rādītāju objektivitāte pilnā mērā ir atkarīga no finanšu grāmatvedības sniegtās informācijas patiesuma, objektivitātes un konsekvences.

2. tabula

Likviditātes rādītāji un to normatīvi
(autoru apkopojums pēc 6., 7., 8., 9., 11. avota)

Rādītājs	Formula	Normatīvs
Kopējās likviditātes rādītājs (angļu val. – current ratio – CR)	Apgrozāmie līdzekļi / Īstermiņa saistības	1-2; >2;
Tekošās likviditātes rādītājs (angļu val. – quick ratio –QR)	Apgrozāmie līdzekļi - Krājumi / Īstermiņa saistības	>1; 0.7-1.0;
Absolūtās likviditātes rādītājs (angļu val. – absolute liquidity ratio –AR)	Nauda + Vērtspapīri / Īstermiņa saistības	0.2-0.5; 0.05-0.1; 0.1-0.3

Kā jau rakstā tika minēts, likviditātes rādītāju noteikšanas pamatā ir komercsabiedrību bilances sniegtā informācija. 3. tabulā ir apkopota informācija par Latvijas komercsabiedrību bilances elementiem laika periodā no 2007. līdz 2009. gadam. Var secināt, ka uzņēmumu kopējā aktivitāte, pamatojoties uz bilances vērtības izmaiņām, 2008. gadā salīdzinot ar 2007. gadu ir augusi par 12 %, savukārt, 2009. gadā salīdzinot ar 2008. gadu ir samazinājusies par 4.7 %.

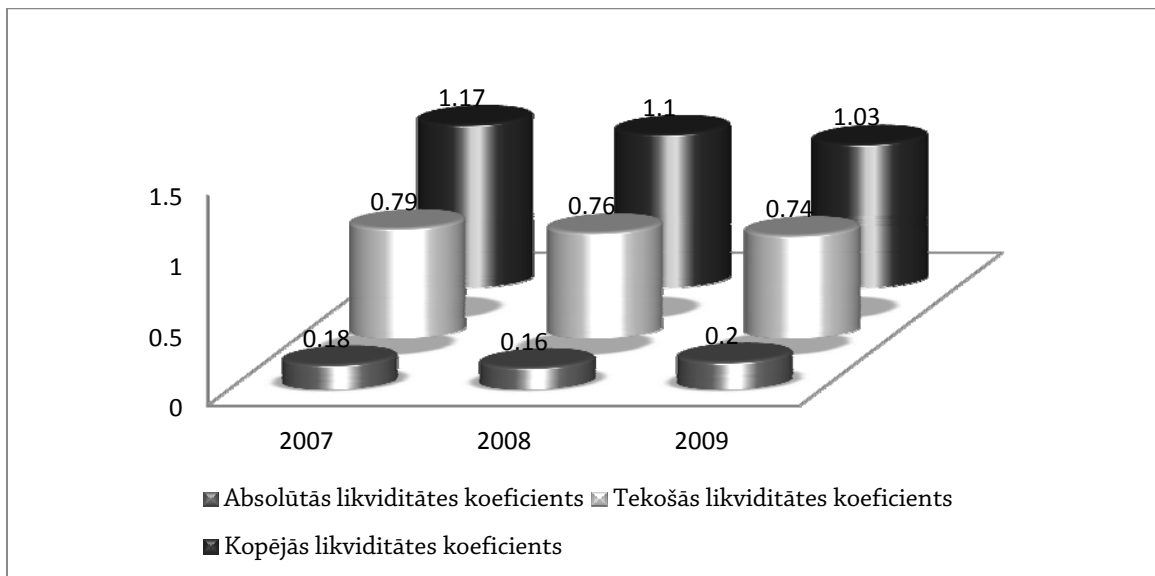
**Latvijas komersantu (komercsabiedrību)
finansiālie rādītāji gada beigās (milj. latu)**
(autoru interpretācija pēc 12. avota datiem)

Bilances posteņi	2007	2008	2009
AKTĪVI - PAVISAM	31939.7	35751.9	34042.7
Ilgtermiņa ieguldījumi	18420.6	21534.1	21511.5
nemateriālie ieguldījumi	253.0	265.0	283.5
pamatlīdzekļi	12548.6	13991.4	13498.8
ilgtermiņa finanšu ieguldījumi	4908.7	5566.7	5512.7
ieguldījuma īpašumi	686.7	1642.5	2109.0
bioloģiskie aktīvi	23.6	68.4	107.4
Apgrozāmie līdzekļi	13519.1	14217.8	12531.2
krājumi	4341.3	4341.8	3410.7
pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi	81.8	109.9	121.3
debitori	6986.8	7698.8	6597.6
īstermiņa finanšu ieguldījumi	261.4	223.3	400.8
nauda	1847.7	1844.0	2000.8
PASĪVI - PAVISAM	31939.7	35751.9	34042.7
Pašu kapitāls	9756.4	10390.0	8714.6
akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	4935.9	5859.4	6891.9
akciju (daļu) emisijas uzcenojums	199.4	237.8	298.0
ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve	1339.1	1545.1	1501.2
finanšu instrumentu pārvērtēšanas rezerve	27.8	35.5	25.5
rezerves	1040.7	1215.3	1166.8
iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	514.2	958.7	-318.7
pārskata gada nesadalītā peļņa	1699.3	538.2	-850.2
Uzkrājumi	258.0	268.1	234.0
Kreditori	21925.3	25093.7	25094.1
ilgtermiņa kreditori	10373.2	12188.1	12872.6
īstermiņa kreditori	11552.1	12905.6	12221.5

Latvijas komercsabiedrību likviditātes rādītāji par 2007.-2009. gada periodu ir apkopoti 1. attēlā. Likviditātes rādītāji noteikti, attiecinot bilances aktīva attiecīgos elementus pret īstermiņa saistībām. No datu izpētes var izdarīt sekojošus secinājumus:

- 1) kopējās likviditātes rādītājs nedaudz pārsniedz minimālo robežu 1, turklāt šim rādītājam izpētes periodā ir raksturīga tendence samazināties;

- 2) tekošās likviditātes koeficients arī ir nedaudz virs kritiskās robežas 0,7;
- 3) absolūtās likviditātes koeficients ir nedaudz uzlabojies 2009. gadā, tomēr šī rādītāja apmērs ir lielā mērā atkarīgs no naudas līdzekļu daudzuma kontos finanšu gada beigās, līdz ar to šis atlikums nereti ir tendenciozs;
- 4) būtiski ir atzīmēt, ka, neskatoties uz to, ka 2008. gadā uzņēmumu ekonomiskā aktivitāte pieauga, visi trīs likviditātes rādītāji attiecībā pret 2007. gadu ir samazinājušies;
- 5) kopumā var secināt, ka Latvijas komercsabiedrību likviditātes rādītājiem laika periodā no 2007. gada līdz 2009. gadam ir bijusi tendence samazināties un tuvināties kritiskajai robežai, kuras sekas finanšu sektors "izjuta" 2010. gadā.

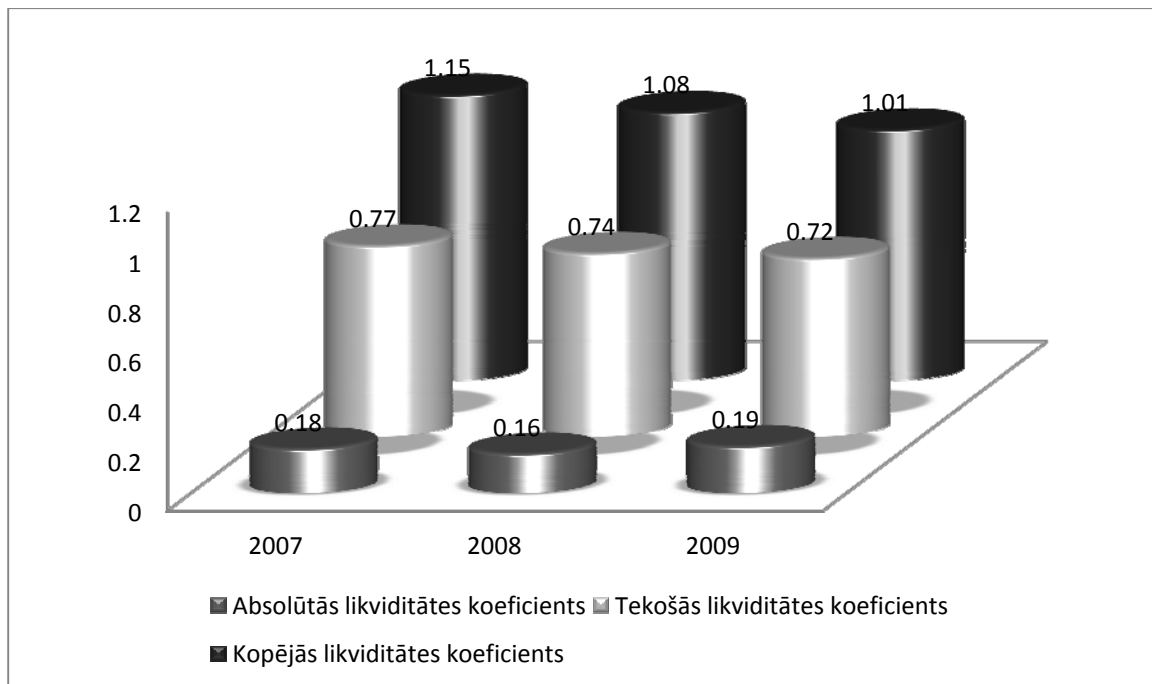

1. attēls. **Latvijas komercsabiedrību likviditātes rādītāji 2007.-2009. g., kas noteikti ņemot vērā bilancē klasificētās īstermiņa saistības**
(autoru aprēķins un interpretācija pēc 12. avota datiem)

2. attēlā raksta autori sniedz precizētus likviditātes rādītāju aprēķinu rezultātus, kas noteikti ņemot vērā ne tikai komercsabiedrību īstermiņa saistības, bet arī bilances pasīva elementu- uzkrājumus, kas pēc savas ekonomiskās būtības ir saistības. Iegūtie dati ir precīzāki, bet šādi iegūtie likviditātes rādītāji vienmēr būs zemāki. Tomēr jāatzīmē, ka 2. att. uzrādītajiem likviditātes rādītājiem kā sedzamās saistības ir ņemtas vērā gan īstermiņa saistības, gan kopējā uzkrājumu summa. Korekti un objektīvi likviditātes rādītāji tiktu iegūti, ja šo rādītāju aprēķinos apgrozāmo līdzekļu elementi tiktu attiecināti pret īstermiņa saistībām un īstermiņa uzkrājumiem. Komercsabiedrībām ir ieteicams, aprēķinot likviditātes rādītājus, ņemt vērā ne tikai saistības, bet arī īstermiņa uzkrājumu summas,

lai nodrošinātu piesardzības principa ievērošanu un objektivitāti. Tomēr jāatzīmē, ka 2.att. uzrādītajiem likviditātes rādītājiem kā sedzamās saistības ir uzrādītas gan īstermiņa saistības, gan kopējā uzkrājumu summa, kas ir diskutējami no aprēķinu precizitātes aspekta, bet kopējos statistikas rādītājos, kas sniedz kvantitatīvo informāciju par komercsabiedrību bilancēm, uzkrājumi tiek uzrādīti neklasificējot tos īstermiņa un ilgtermiņa uzkrājumos.

2. attēls. **Latvijas komercsabiedrību likviditātes rādītāji 2007. - 2009. g., kas noteikti ņemot vērā bilancē klasificētās īstermiņa saistības un uzkrājumus** (autoru aprēķins un interpretācija pēc 12. avota datiem)

Saskaņā ar LR likumu “Gada pārskatu likums” 19. pantu, uzkrājumi ir paredzēti, lai segtu noteikta veida saistības, kuras attiecas uz pārskata gadu vai iepriekšējiem gadiem un gada pārskata sastādīšanas laikā ir paredzamas vai zināmas, bet kuru apjoms vai konkrētu saistību rašanās vai segšanas datums nav skaidri zināms (1.). Turklāt šī likumdošanas akta norma nosaka jeb ierobežo uzkrājumu nepamatotu vai pārmērīgu veidošanu - uzkrājumi nedrīkst pārsniegt nepieciešamās summas, un tos nedrīkst izmantot aktīvu vērtības koriģēšanai. Par uzkrājumu iekļaušanu likviditātes rādītāju aprēķināšanā var oponent saistībā ar uzkrājumu termiņu. Jo uzkrājumus var veidot arī paredzamajiem maksājumiem, kas iestāsies ievērojami vēlāk kā pēc 12 mēnešiem. Šis problēmas risinājums tiek sniegts komercsabiedrību gada pārskatu pielikumā, kur ir detalizēta informācija par izveidoto uzkrājumu posteņiem, norādot ikviena uzkrājuma veidošanas pamatojumu,

apjomu pārskata gada sākumā un beigās, uzkrājumu summas palielinājumu vai samazinājumu, paskaidrojot iemeslu un izmantotās vērtēšanas metodes.

Aktualizējot citu likviditātes rādītāju elementu novērtēšanas metodes finanšu grāmatvedībā, ir jāņem vērā sekojoši aspekti:

- krājumu vērtību bilancē ietekmē piemērojamā krājumu novērtēšanas metode un krājumu patiesā stāvokļa izvērtējums;
- naudas līdzekļu un tā ekvivalentu vērtību atsevišķos gadījumos ietekmē Latvijas bankas valūtas kurss pārskata datumā;
- debitoru parādu atlikumi bilancē jāparāda neto vērtībā, kas aprēķināta, no šo parādu uzskaites vērtības atbilstoši grāmatvedības datiem atskaitot nedrošiem parādiem izveidoto uzkrājumu atlikumus, līdz ar to debitoru novērtēšanu ietekmē uzkrājumu nedrošiem debitoru parādiem noteikšanas metode.

Secinājumi un priekšlikumi

Apkopojot rakstā analizēto pētījumu rezultātus, var secināt:

- noteikta finanšu rādītāja (piemēram, likviditātes) izpētē ir svarīgi analizēt un novērtēt gan datu ieguves metodoloģiju grāmatvedībā, gan arī izvērtēt šo elementu atzišanas metodes finanšu pārskatos;
- šī pētījuma objekts – likviditātes rādītāji finanšu grāmatvedībā pamatojas uz plašu datu ieguves metodoloģiju (izejas datu aprēķināšanas un/vai aplēses metodēm), atzišanas metodēm finanšu pārskatos, kas zināmā mērā ir atkarīgas no grāmatvedības vispārējiem principiem, un šo izmaksu uzrādīšanas principiem finanšu pārskatos;
- Latvijas komercsabiedrību likviditātes rādītājiem laika periodā no 2007. līdz 2009. gadam bija tendence samazināties un sasniegt kritisko robežu;
- rakstā autori sniedz precizētus likviditātes rādītāju aprēķinus, kas noteikti, ņemot vērā ne tikai komercsabiedrību īstermiņa saistības, bet arī bilances pasīva elementu – uzkrājumus, kas pēc savas ekonomiskās būtības ir saistības, un korektam likviditātes rādītāju aprēķinam apgrozāmo līdzekļu elementi ir jāattiecinā pret īstermiņa kreditoru un īstermiņa uzkrājumu kopsummu,
- likumdevējam „Gada pārskatu likumā” ir jānosaka norma, kas paredz bilances pasīvā atsevišķi klasificēt ilgtermiņa un īstermiņa uzkrājumus; tas nodrošinās iespēju gan atsevišķiem uzņēmumiem noteikt precizētus likviditātes rādītājus, gan komercsabiedrībām kopumā.

Izmantotā literatūra un avoti

1. Gada pārskatu likums. LR Augstākās padomes 1992.g. 14.okt. likums. *Ziņotājs*, 12.11.1992
2. Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju. LR MK 2003.g. 23.okt. noteikumi. *Latvijas Vēstnesis*. 2003.g. 29.okt. Nr.151
3. Par grāmatvedību. LR Augstākās padomes 1992.g. 14.okt. likums. *Ziņotājs*, 14.11.1992
4. *Starptautiskie grāmatvedības standarti*, [tiešsaiste]. LR FM [15.03.2011.]. Pieejas veids:
www.fm.gov.lv/?lat/gramatvedibas_politika/starptautiskie_gramatvedibas_finansu_parskatu_standarti_es
5. *Latvijas grāmatvedības standarti*, [tiešsaiste]. LR FM [15.03.2011.]. Pieejas veids:
www.fm.gov.lv/?lat/gramatvedibas_politika/latvijas_gramatvedibas_standarti
6. *Ekonomikas un finanšu vārdnīca*. Sast. autoru kolektīvs I.Kačevskas vadībā. Rīga: Apgāds Norden AB, 2003. 514 lpp.
7. *Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca*. Sast. autoru kolektīvs R.Grēviņas vadībā. Rīga: Zinātne, 2000. 701 lpp.
8. KVĒLE, V. *Grāmatvedības jēdzienu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Avots, 2005. 252 lpp.
9. McLANEY, E. J., *Business Finance Theory and Practice*, London: Pitman publishing, 1997. 422 p.
10. MIETULE, I. *Personāla izmaksu uzskaites pinveidošanas iespējas Latvijā*. Promocijas darba kopsavilkums, Rīga, 2009. 76 lpp.
11. ROLDUGINS, V. *Starptautiskā biznesa skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Jumava, 2005. 348 lpp.
12. *Latvijas CSP dati* [tiešsaiste]. Pieejas veids: www.csb.lv

Summary

The methods of evaluation of the balance items and displaying the accounting information in financial reports has a significant impact on the authenticity, evaluation of the indicators and making decisions of the economical nature. The balance items influencing the enterprise's liquidity indicators are important which is proved by the data of the Central Statistical Bureau: for example, the specific gravity of the current assets in balances of the Latvian enterprises in 2009 made 37% and the specific gravity of short-term liabilities made 36%. The trustful, timely and full reflection of separate balance items in the financial accounting ensures the objectivity of financial indicators of every company and the general state statistical indicators, which, in their turn, are the indicators for economic development trends and future forecast.

The aim of the research is to analyse and evaluate the methods of evaluation and recognition of separate balance items, their influence on the indicators of companies' liquidity, to update the changing trends of liquidity indicators at Latvian enterprises and to work out recommendations for improvement of identification of the liquidity indicators.

In the research the authors used generally adopted methods of economic and statistical analysis, the logically constructive method, the methods of the qualitative research: the monographic method, the analysis of literature, scientific publications and legislation related to the sphere, as well as the case study method; the methods of quantitative research: methods of economic statistics, including the analysis of dynamic

rows, methods of data graphic illustration and analysis using the Microsoft Excel software.

According to the analysis of liquidity indicators at the Latvian companies in 2007-2009 it is possible to make the following general conclusions:

- the total liquidity indicator slightly exceeds the minimal edge 1, furthermore this indicator is characterised by the tendency to decrease within the period of the research;
- the rate of the current liquidity is also slightly higher the critical border 0.7;
- the rate of the absolute liquidity has slightly improved since 2009, however the rate largely depends on the amount of financial means in the accounts at the end of the financial year; that is why this remaining amount often is biased;
- it is important to note that though in 2008 the economic activity of the enterprises grew, all the three liquidity indicators decreased;
- in general it is possible to induce that the liquidity indicators of the Latvian enterprises within the period 2007-2009 had got a tendency to decrease and attain the critical edge resulting in the “experience” in the financial sector in 2010.

When updating the methods of evaluation of the elements of liquidity indicators in the financial accounting, there are the following aspects that must be taken into account:

- the stock evaluation method and the evaluation of the true situation of the stock influence the value of stocks in the balance;
- sometimes the currency exchange rate at the end of the report period defined by the central bank influences the value of financial means and its equivalent;
- the remains of the debtors’ debts in the balance must be shown in the net value which is estimated from the value of the debt records in accordance with the accountancy data counting off the remains of stocks for unsafe debts, thus the evaluation of debtors is influenced by the method of the determination of unsafe debtors’ debts.

Summarising the analysed results it is possible to conclude:

- in the investigation of a specific financial indicator (for example, liquidity) it is important to analyse and evaluate both the methodology of data acquisition and the methods of recognition of these elements in the financial reports;
- the object of this research on the liquidity indicators in the financial accounting – are based on the wide methodology of data acquisition (methods of estimating and/or calculation of the data outgoing data), recognition methods in the financial reports, which depend on the general accounting principles and the ways of displaying of these costs in the financial reports;
- in the article the authors provide estimates of the précised liquidity indicators which were defined taking into account not only short-term liabilities of the companies, but also stocks of the balance liabilities; for the correct estimate of liquidity indicators the elements of the current assets must be referred to the total sum of the short-term and stocks, since the stocks according to their economic nature are liabilities.